

Mishna Curriculum for Grade 10 Talmud

Moshe J. Yeres

The Rationale

We can create a positive addition to the Talmud curriculum by developing for Talmud courses, a concurrent *sefer halimud* of *Mishnayot*. This would be material that students could learn and prepare on their own together, with exercises and worksheets. The *Mishnayot* would be chosen specifically because they relate very directly to the Talmud material taught in class, and in fact would serve as a preparation for sugyah study. In short, this would be material that students would study on their own, with a *Kehati* Mishnah text, but the knowledge would be integrated shortly thereafter into the regular Talmud course of study.

The advantages of such a program would be: in allowing the teacher to focus on skill building and intellectual development in the study of the Talmudic sugyah, while the basic building blocks of premises – found in select *mishnayot* – could in some measure be learned before the shiur. Great care would need to go into crafting which *mishnayot* would be studied and in which part of the year, as the success of this rests in the ability of the students to master the material with only minimal intervention by the teacher and the careful timing of the material's introduction. This “curriculum” would be arranged to follow (or precede) particular Talmudic *sugyot*, rather than set times of the school year.

The rationale for this idea is clear. All too often, Talmud teachers find themselves unable to accomplish more sugyah material because we need to first introduce new concepts to students. While not replacing the teacher, the above process could streamline the presenting of that material to students. Teachers would be able to accomplish more; students would be able to develop greater thinking and probing skills, more Talmudic material would be covered in better understanding, and we would have a built in homework cycle for students in the Talmud track. It would also parallel the introduction in Rabbinics of the *Musagim*, in which students in Rabbinics are required to gain mastery over basic terms and ideas in Rabbinic Judaism; this would require students in Talmud to gain mastery over certain *mishnayot* basic to the material covered in class.

In point of fact, a number of high schools which do teach Talmud also have a component in their curriculum for the teaching of *Mishnayot*.

The piece below was developed for Grade 10 Masechet Makkot.

האקדמיה העברית
Community Hebrew Academy of Toronto

The Anne & Max Tanenbaum Education Centre
200 Wilmington Ave., Toronto, Ontario M3H 5J8
Phone 416.636.5984 Fax 416.636.7717

Richmond Hill Campus
51 Wright St., Richmond Hill, Ontario L4J 4A2
Phone 905.787.8772 Fax 905.787.8773

Department of Talmud המחלקה לתלמוד

CHAT

תלמוד 10 סמסטר ב'

מערכת לימוד משנה – הכנה למסכת מכות

Talmud Grade 10 Semester 2 -- TAL 2D

תלמוד 10 סמסטר ב' – מערכת לימוד משנה – הכנה למסכת מכות

ערוך ע"י הרב משה יוסף ירס

הצורך לדבר:

- בתלמוד 10 סמסטר ב' לומדים מסכת מכות.
- התלמידים נכנסים לשעורי תלמוד בלי ידעות בסיסיות ללימוד החומר.
- לימוד שעורי התלמוד הוא אינטלקטואלי דידקטי מבוסס על הבנת השקלא וטריא ודרכי ההגיון של בעלי הסוגיה.
- אין מספיק זמן במשך השיעור להכנס ליסודות הבסיסיות על תבנית בית דין וסנהדרין ותהליך הדרישות וחקירות לעדים. ואולם בלי ידיעות אלו, חסר לתלמיד הרקע התלמודי הדרוש להבנה מקיפה בסוגיה.
- לכן הננו מציגים מערכת לימוד משניות, שיתנו לתלמידים הבסיס והיסוד לעניינים ולהלכות שילמדו במשך הסמסטר בתלמוד 10.
- בחרנו 15 משניות ורשימת מושגים כדי לתת את הבסיס הזה.
- הזמן: בתחילת הסמסטר, בדרך כלל, עבודת התלמידים בהרבה מקצועות אינה כל כך כבד וחזק.
- תכנון החומר: במשך החודש הראשון לסמסטר ב', התלמידים ילמדו ע"י לימוד עצמאי בערך ארבע (4) משניות לשבוע. לימוד החומר יהיה עצמאי, והמורה רק יתן הקדמה קצרה או סיכום לכמה דקות.
- ספר הלימוד: התלמידים יקבלו מהמורה את המשניות הנבחרות מהדורת קהתי. פירושו של קהתי הוא ברור ונכתב בעברית מוטרנית.
- בספרית ביה"ס ישאר עותק אי של משניות קהתי בתרגום אנגלית, כדי לעזור לתלמידים החלשים בעברית. המורה לא ידפיס את המשניות באנגלית.
- התלמידים יכתבו עבודת בית או עבודת כתי על משניות אלו, כפי דרישת המורה.
- המורים המלמדים את הקורס (תלמוד 10) יכתבו תרגילים ועבודות לתלמידים. מכיוון שבדרך רגיל קיים ד' כתות של תלמוד 10 (ב' בסניף טננבוים, וב' בסניף ריצ'מונד היל), מורים המלמדים את הקורס יכולים ע"י שתוף פעולה לחלק את עבודת ההכנה לתרגילים אלו.
- השגת המטרה: בסוף החודש הראשון של הסמסטר (ב') התלמידים יבינו את יסודות העניינים של דיני עדות ודיני בית דין. אם כן התלמידים יבינו יותר במשך שעורי המורה למסכת מכות, והמורה לתלמוד יכול לרכז את שעורו על הלימוד האינטלקטואלי של הסוגיות.

תלמוד 10 סמסטר ב' – מערכת לימוד משנה – הכנה למסכת מכות

ערוך ע"י הרב משה יוסף ירס

דרך הלימוד:

- בתלמוד 10 סמסטר ב' לומדים מסכת מכות.
- לימוד שעורי התלמוד הוא אינטלקטואלי דידקטי מבוסס על הבנת השקלא וטריא ודרכי ההגיון של בעלי הסוגיה.
- אין מספיק זמן במשך השיעור להכנס ליסודות הבסיסיות על תבנית בית דין וסנהדרין ותהליך הדרישות וחקירות לעדים. ואולם בלי ידיעות אלו, חסר לתלמיד הרקע התלמודי הדרוש להבנה מקיפה בסוגיה.
- על ידי מערכת לימוד משניות, התלמידים יקבלו את הבסיס והיסוד לעניינים ולהלכות שילמדו במשך סמסטר ב' בתלמוד 10.
- בחרנו 15 משניות ורשימת מושגים כדי לתת את הבסיס הזה.
- תכנון החומר: במשך החודש הראשון לסמסטר ב', התלמידים ילמדו ע"י לימוד עצמאי בערך ארבע (4) משניות לשבוע. לימוד החומר יהיה עצמאי, והמורה רק יתן הקדמה קצרה או סיכום לכמה דקות.
- ספר הלימוד: משניות נבחרות מהדורת קהתי. פירושו של קהתי הוא ברור ונכתב בעברית מוטרנית.
- התלמידים יכתבו עבודת בית או עבודת כתי על משניות אלו, כפי דרישת המורה.
- השגת המטרה: בסוף החודש הראשון של הסמסטר (ב') התלמידים יבינו את יסודות העניינים של דיני עדות ודיני בית דין. אם כן התלמידים יבינו יותר במשך השעורים למסכת מכות. והמורה לתלמוד יכול לרכז את שעורו על הלימוד האינטלקטואלי של הסוגיות.

יודעים שסופנו לבדוק אתכם בדרישה ובחקירה היו יודעין שלא כדיני ממונות דיני נפשות דיני ממונות אדם נותן ממונו ומתכפר לו ודיני נפשות דמו ודם זרעותיו תלויים בו עד סוף העולם שכן מצינו בקין שנאמר קול דמי אחיך צועקים אליי מן האדמה (בראשית ד י) אינו אומר קול דם אחיך אלא דמי אחיך דמו ודם זרעייתיו דבר אחר דמי אחיך שהיה דמו מושלך על העצים ועל האבנים לפיכך נברא אדם יחידי בעולם ללמד שכל המאבד נפש אחת מעלים עליו כאילו איבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מעלים עליו כאילו קיים עולם מלא ומפני שלום הבריות שלא יאמר אדם לחברו אבא גדול מאביך ושלא יאמרו המינים רשייות הרבה בשמיים להגיד גדולתו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שאדם טובע מאה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה לזה מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא טובע את כל האדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהם דומה לחברו לפיכך לכל אחד ואחד לומר בשבילי נברא העולם שמא תאמרו מה לנו ולצרה הזאת והלוא כבר נאמר והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו (ויקרא ה א) או שמא תאמרו מה לנו לחוב בדמיו של זה והלוא כבר נאמר ובאבוד רשעים רינה (משלי יא י):

• חלק ג' הנושא: בדיקת ודיני עדים בדיני נפשות (משנה סנהדרין ה: א, ב, ג, ד, ה)

סנהדרין פרק ה, א היו בודקין אותם בשבע חקירות באיזה שבוע באיזו שנה באיזה חודש וכמה בחודש באיזה יום באיזו שעה ובאיזה מקום רבי יוסי אומר באיזה יום ובאיזו שעה באיזה מקום מכירין אתם אותו התריתם בו העובד עבודה זרה את מה עבד ובמה עבד:

סנהדרין פרק ה, ב כל המרבה בבדיקות הרי זה משובח מעשה שבדק בן זכאי בעוקצי תאנים מה בין חקירות לבדיקות אלא שבחקירות אמר אחד איני יודע עדותן בטילה ובבדיקות אחד אומר איני יודע אפילו שניים אומרין אין אנו יודעים עדותן קיימת אחד חקירות ואחד בדיקות בזמן שהן מכחישין זה את זה עדותן בטילה:

סנהדרין פרק ה, ג אחד אומר בשניים בחודש ואחד אומר בשלושה עדותן קיימת שזה ידע בעיבורו של חודש וזה לא ידע אחד אומר בשלושה בחודש ואחד אומר בחמישה עדותן בטילה אחד אומר בשתי שעות ואחד אומר בשלוש עדותן קיימת אחד אומר בשלוש ואחד אומר בחמש עדותן בטילה רבי יהודה אומר קיימת אחד אומר בחמש ואחד אומר בשבע עדותן בטילה שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב:

סנהדרין פרק ה, ד היו מכניסין את השני ובודקין אותו נמצאו דבריהם מכוונין פותחים בזכות אמר אחד מן העדים יש לי ללמד עליו זכות או אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות מעלין ומושיבין אותו עימהם ולא היה יורד משם כל היום ואם יש ממש בדבריו שומעין לו אפילו אמר יש לי ללמד לעצמי זכות שומעין לו ובלבד שיהא ממש בדבריו:

סנהדרין פרק ה, ה אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו מעבירין דינו למחר ומזדווגין זוגות זוגות וממעטין במאכל ולא היו שותין יין כל היום ונושאים ונותנים בדבר כל הלילה ולמחרת משכימין ובאין לבית דין המזכה אומר אני הוא המזכה ומזכה אני במקומי והמחייב אומר אני הוא המחייב ומחייב אני במקומי המלמד חובה מלמד זכות אבל המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה ואם טעו בדבר סופרי הדיינים מזכירין אותם אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו עומדין על המניין שנים עשר מזכין ואחד עשר מחייבין זכאי שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין אפילו אחד עשר מזכין ואחד עשר מחייבין ואחד אומר איני יודע ואפילו עשרים ושניים מזכין או מחייבין ואחד אומר אינו יודע יוסיפו הדיינים עד כמה הם מוסיפים שניים שנים עד שבעים ואחד

שלושים ושישה מזכין ושלושים וחמישה מחייבין זכאי שלושים ושישה מחייבין
ושלושים וחמישה מזכין דנין אלו כנגד אלו עד שיראה אחד מן המחייבין את דברי
המזכין:

• חלק ד' הנושא: השואה בין דיני ממונות ובין דיני נפשות, מינוי
דייני הסנהדרין (משנה סנהדרין ד:א,ג,ד,, מכות א:משנה אחרונה)

סנהדרין פרק ד,א אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה שנאמר
משפט אחד יהיה לכם (ויקרא כד כב) מה בין דיני ממונות לדיני נפשות דיני ממונות
בשלושה דיני נפשות בעשרים ושלושה דיני ממונות פותחין בין לזכות בין לחובה ובדיני
נפשות פותחין לזכות ואין פותחין לחובה דיני ממונות מטיין על פי אחד בין לזכות בין
לחובה ודיני נפשות מטיין על פי אחד לזכות ועל פי שניים לחובה דיני ממונות מחזירין
בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה דיני ממונות
הכול מלמדין זכות וחובה דיני נפשות הכול מלמדין זכות ואין הכול מלמדין חובה דיני
ממונות מלמד חובה מלמד זכות ומלמד זכות מלמד חובה ודיני נפשות המלמד חובה
מלמד זכות אבל המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה דיני ממונות דנין ביום
וגומרין בלילה ודיני נפשות דנין ביום וגומרין ביום דיני ממונות גומרין בו ביום בין
לזכות בין לחובה ודיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום של אחריו לחובה לפיכך אין
דנין לא ערב שבת ולא ערב יום טוב:

סנהדרין פרק ד,ג סנהדרין הייתה כחצי גורן עגולה כדי שיהו רואין זה את זה ושני
סופרי דיינין עומדין לפניהם אחד מן הימין ואחד מן השמאל וכותבין דברי מזכין ודברי
מחייבין רבי יהודה אומר שלושה היו אחד כותב דברי מחייבין ואחד כותב דברי מזכין
והשלישי כותב דברי מזכין ודברי מחייבין:

סנהדרין פרק ד,ד ושלוש שורות של תלמידי חכמים יושבין לפניהם כל אחד ואחד
מכיר את מקומו צרכו לסמוך סומכין מן הראשונה אחד מן השנייה בא לו לראשונה
ואחד מן השלישית בא לו לשנייה ובוררין להן עוד אחד מן הקהל ומושיבין אותו
בשלישית לא היה יושב במקומו של ראשון אלא יושב במקום שהוא ראוי לו:

מכות פרק א,יא סנהדרין ההורגת אחד בשבוע נקראת חבלנית רבי אלעזר בן
עזריה אומר אחד לשבעים שנה רבי טרפון ורבי עקיבה אומרים אילו היינו בסנהדרין
לא נהרג בה אדם לעולם רבן שמעון בן גמליאל אומר אף הן מרבים שופכי דמים
בישראל:

• חלק ה' הנושא: פסולים לעדות (משנה סנהדרין ג:ג, קטע
ממשנה ד)

סנהדרין פרק ג,ג אלו הן הפסולין המשחק בקוביה והמלווה בריבית ומפריחי יונים
וסוחרי שביעית אמר רבי שמעון מתחילה לא היו קוראין אותן אלא אוספי שביעית
משרבו האנסין חזרו לקרותם סוחרי שביעית אמר רבי יהודה אימתיי בזמן שאין לו
אומנות אלא היא אבל יש לו אומנות שלא היא הרי זה כשר:

סנהדרין פרק ג,ד אלו הן הקרובין אחיו ואחי אביו ואחי אימו ובעל אחותו ובעל
אחות אביו ובעל אחות אימו ובעל אימו וחמיו ואגיסו הן ובניהן וחתניהן וחורגו לבדו
אמר רבי יוסי זו משנת רבי עקיבה.

באור מושגים למסכת מכות

בית דין של שלושה: בית דין המורכב משלושה דיינים. בית דין כזה מוסמך לדון ברוב ענייני היחיד.

בית דין של עשרים ושלושה – סנהדרי קטנה: בית דין שבו עשרים ושלושה דיינים. בית דין כזה מוסמך לפסוק גם דין מוות ליחיד.

בית דין של שבעים ואחד – סנהדרי גדולה – סנהדרין: בית הדין הגדול שבירושלים, שבו שבעים ואחד דיינים. בית דין זה מוסמך לדון גם בענייני הציבור.

בית דין שקול: בית דין שמספר הדיינים שבו זוגי. מכיוון שכך, עלול להיווצר בו מצב של שוויון במספר הדיינים החולקים אלו על דעתם של אלו, וממילא – חוסר הכרעה בדין. אין עושים בית דין שכזה.

גמר דין: ההחלטה הסופית שמחליט בית הדין באשר לדינו של הנתבע.

דיינים: שופטים הדנים על-פי דיני התורה, מה יהיה עונשו של מי שעבר על אחד האיסורים או המצוות שבתורה, או המחליטים מי מתחייב, כאשר קיים סכסוך כספי בין בני אדם.

דיני ממונות: בעיות כספיות שהובאו לדיון לבית הדין, וההחלטה בעניינן אמורה להיות מי חייב לשלם או פטור מכך.

דיני נפשות: דיון בדינו של עובר עברה שהעונש עליה הוא מוות.

דרישה וחקירה: שאלות שהדיינים שואלים את העדים לבירור אמיתות עדותם.

הזמה: עדות של עדים הטוענים שהעדים האחרים, שהעידו קודם לכן, שיקרו. העדים הראשונים העידו שבזמן מסוים ובמקום מסוים ראו את האירוע שבית הדין דן אודותיו, ואילו העדים המזימים, השניים, מעידים שהראשונים היו עמם באותו זמן במקום אחר. עדים שעדותם הוזמה נקראים "עדים זוממים", ועונשם הוא כעונש שהיה הנידון מקבל אילו הייתה עדותם מתקבלת.

הכחשה: עדות של עדים המתנגדת לפרטי המעשה שבעדות שהעידו שני עדים אחרים קודם לכן. מאחר שבמקרה זה עומדות לפני בית הדין שתי עדויות סותרות, ואין לדעת אילו מהן הנכונה – אין מחייבים את הנידון, בגלל הספק.

הלנת דין: כאשר הדיינים מגיעים למסקנה שהנידון חייב מיתה, הם חייבים לדחות קביעת ההחלטה הסופית ליום המחרת.

התראה: אזהרה שמזהירים העדים את האדם העומד לעבור עברה, מפני העונש הצפוי לו. בדרך כלל אין עונשים אדם שלא התרו בו.

זבל"א: ראשי תיבות של הפתיחה לפרק השלישי במסכת "סנהדרין" – "זה בורר לו אחד". זהו כינוי לבוררות, לצורת הרכבה של בית דין של שלושה לדון דיני ממונות. כל אחד מבעלי הדין, התובע והנתבע, בורר לו דיין אחד, המקובל עליו, ושני דיינים אלו בוחרים את הדיין השלישי.

חליצה: כאשר אדם מת בלא בנים, מצווה על אחיו לייבם את אשתו, דהיינו, לשאתה לאישה. אם האח אינו חפץ לעשות זאת, האישה חולצת את נעלו ויורקת בפניו, בנוכחות בית הדין של שלושה, לאות שסירב להקים שם לאחיו (ראה דברים כ"ה, ה'-י')

יחיד ורבים – הלכה כרבים: כאשר קיימת מחלוקת בין אחד התנאים לבין "חכמים" – שם כללי לתנאים רבים, ההלכה היא, בדרך כלל, כדעת הרבים.

לימוד זכות ולימוד חובה: לאחר שמיעת העדויות, הדיינים דנים בינם לבין עצמם בעניין הנדון, ומעלים שיקולים לזכות האדם הנתבע או לחובתו.

סתם משנה: זוהי הלכה המובאת במשנה ואין חולק עליה. גם אם ידוע ממקור אחר שקיימת מחלוקת בנושא – ההלכה נפסקת בדרך כלל כ"סתם משנה".

עדים: שני אנשים או יותר האומרים לדיינים את שראו בקשר לנושא הנדון לפני בית הדין. בדרך כלל אין אפשרות להטיל עונש או לחייב מישהו בתשלום ללא שיקבלו בית הדין עדות בעניין, לבירור העובדות.

עדים זוממים: ראה "הזמה".

עינוי דין: השהיית בצוע גזר דין מוות מעבר ליום שבו הוחלט שמן הדין לקיימו. אסור לענות את דינו של הנידון.

פסולי: אנשים שעדותם אינה מתקבלת בבית הדין בשל היותם רשעים, כגון גנב.

קרובין: קרובי משפחה של התובע או של הנתבע. אנשים אלה אינם רשאים להעיד לטובתו, או אף לרעתו, או לדונו.

תובע: מי שדורש מחברו תשלום באמצעות בית הדין.

נתבע: מי שחברו דורש ממנו תשלום באמצעות בית הדין.

תנא קמא: בארמית – החכם הראשון. כאשר המשנה מביאה מחלוקת, ואינה מציינת את שמו של מי שאמר את הדעה הראשונה, מכונה מי שאמרה בשם הסתמי "תנא קמא". הבאת דעה בלי לציין את שם אומרה מורה בדרך כלל שההלכה במחלוקת היא כמותו.